

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОГРУНТОЗНАВСТВА В 20-Х РОКАХ ХХ СТ.: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Комплексно досліджено історико-наукову картину становлення і розвитку агрогрунтознавства в Україні у 20-х роках ХХ ст. Розглянуто політичні, соціально-економічні умови розвитку галузі в досліджуваному періоді. Розкрито особливості проведення ґрунтових досліджень в Україні у 20-х роках минулого століття.

Ключові слова: історія ґрунтознавства, агрогрунтознавство, дослідження ґрунтів, сільськогосподарська наука, науково-дослідна робота.

Рівень знання про еволюцію наукової думки в ґрунтознавстві має важливе теоретичне та практичне значення для розуміння його сучасного стану й перспектив подальшого розвитку. Результати ґрунтових досліджень минулих років багато в чому є вихідними для вирішення нагальних проблем сьогодення щодо раціонального використання ґрунтів, збереження і підвищення їхньої потенційної родючості, а також визначення пріоритетів проведення подальших галузевих спеціальних досліджень в Україні в контексті еволюції світової наукової думки.

Низку праць присвятив історії українського ґрунтознавства відомий дослідник В.А. Вергунов [1; 2; 3]. Автор на основі наявного кола джерел, архівних документів і критичного осмислення наукової літератури у своїх роботах досліджує історію галузевих профільних установ і закладів України, що розглядали ґрунтознавчі проблеми, а також біографії вчених-ґрунтознавців, дає оцінку їх науковим здобуткам у цій галузі знань, розкриває роль накопиченого досвіду при формуванні основних напрямів досліджень у вітчизняному ґрунтознавстві. Завдяки невтомній праці В.А. Вергунова повернені із забуття імена багатьох вчених-ґрунтознавців, які були несправедливо забуті: Г.Г. Махова та його учнів, М.П. Флорова, І.С. Жуков та ін. [4; 5; 6]. Цікаві факти щодо історії українського ґрунтознавства досліджуваного періоду знайдено в працях В.І. Канівця «Актуальні питання історії українського ґрунтознавства», Г.А. Мазура «Науковий доробок ґрунтознавців», О.М. Горіна, В.І. Мацегори, Р.В. Щербаня «З історії зародження та розвитку наукових ідей у ґрунтознавстві», в яких дослідники висвітлюють окремі сторінки розвитку галузі, в тому числі і окресленого періоду [7].

В Україні у 20-ті роки ХХ ст., радянською владою проведено ряд аграрних реформ, спрямованих на організацію наукового забезпечення ведення сільського господарства, що стало вирішальним

для подальшого розвитку аграрної науки та її основоположної галузі – ґрунтознавства.

Соціально-економічні і суспільно-політичні зміни, що відбувалися в Україні у зазначений період стали суттєвими факторами в здійсненні пошуку науково-організаційних засад сільськогосподарської дослідної справи та подальшого її розвитку. У новій економічній політиці, яку радянська влада проголосила у березні 1921 р., головна увага приділялась реформуванню аграрного сектору, а саме впровадженню нових дієвих заходів підвищення виробництва сільського господарства, спрямованих на розвиток різних форм колективного його ведення, що потребувало наукового підходу для вирішення проблеми. Це відкрило нові можливості розвитку аграрної науки і дослідної справи, що втілилось у розширенні існуючої мережі спеціалізованих галузевих науково-дослідних установ та сільськогосподарських навчальних закладів.

Потреба налагодження сільськогосподарського виробництва у період непу спонукала провести загальну інвентаризацію ґрунтів, запровадити єдину методику ґрунтового обстеження республіки із одночасним вивченням агрономічних властивостей ґрунтів з метою підвищення їх родючості в напрямку збільшення урожайності сільськогосподарських культур. Над виконанням поставлених завдань на початку 20-х років ХХ ст., в першу чергу, працювали науковці Секції ґрунтознавства Сільськогосподарського наукового комітету України.

Секція ґрунтознавства СГНКУ була першим науково-дослідним органом ґрунтознавства УСРР. З початку створення у 1918 р., підрозділ на чолі з завідувачем приват-доцентом М.П. Флоровим працював над вивченням питань, пов'язаних із процесами утворення ґрунтів в Україні [8].

Після еміграції за кордон М.П. Флорова влітку 1920 р. Секцію очолив Г.Г. Махов [9]. Упро-

довж 1920–1927 рр. Секція ґрунтознавства на чолі з професором Г.Г. Маховим у складі професорів Ф.І. Левченка та В.І. Крокоса, спеціалістів А.І. Левенгаупта та В.П. Кавалерідзе розгорнула широко-масштабну науково-дослідну роботу з всебічного дослідження ґрунтів України [10].

Перехід сільського господарства на шлях інтенсифікації поставив перед вченими Сільсько-господарського наукового комітету одне з найголовніших завдань – наукове районування республіки в природничому, економічному, сільськогосподарському відношенні. Для вирішення цього завдання під керівництвом професора Г.Г. Махова колективом Секції у 1923 р. підготовлено і у 1926 р. видано ґрунтову карту України у 25-верстному масштабі. Ця карта стала основою для проведення районізації республіки, а також для багатьох практичних заходів землеустрою й агрономічної допомоги селянам [10].

Це була перша загальна, схематична карта ґрунтів України, розроблена на єдиній генетичній основі, аналога якої по наповненню на той час не мала жодна республіка Радянського Союзу. Карта має до сьогоднішнього дня основоположне значення для подальшої науково-дослідної роботи з ґрунтознавства та споріднених галузей аграрної науки і як історичний документ, що засвідчує першу зведену закінчену роботу з картографування ґрунтів України. У 1923 р. в 25-верстному масштабі Секція ґрунтознавства СГНКУ також видала гіпсометричну карту та карту четвертинних геологічних покладів України, які стали визначальними при роботі з природної районізації республіки [11].

Професором Г.Г. Маховим на основі результатів ґрунтово-картографічних територіальних досліджень, проведених під час складання карти ґрунтів, була розроблена загальна схема ґрунтово-природничого районування України, прийнята за робочу низкою державних господарських установ того часу. Відповідно територію республіки було поділено на 25 фізико-географічних районів і встановлено, що кожний район має різну природну родючість ґрунтів.

Зусиллями працівників Секції ґрунтознавства розроблялася єдина методика проведення дослідження ґрунтів існуючої мережі 27 сільськогосподарських дослідних станцій республіки. На підставі проведення колективних дослідів з добривами було виявлено залежність родючості ґрунту від його генетичного типу, визначено залежність урожайності сільськогосподарських культур від типів ґрунту, з'ясовано, що кожний генетичний тип ґрунту потребує різної дози внесення добрив [12].

З метою залучення нових земель для ведення сільського господарства колектив Секції проводив ґрунтове обстеження Олешківських пісків як перспективного району виноградарства і садівництва, лісових смуг півдня України у двох найбільших на той час лісництвах – Володимирському та Маріупольському. У 1925 р., при дослідженні ґрунтів Донецького кряжу, спеціальною експедицією Секції на чолі з Г.Г. Маховим знайдено лес, якого до того часу, як вважали геологи, немає на Донбасі. У період 1925–1927 рр. в інтересах інтенсифікації сільського господарства було проведено ґрунтове обстеження 500 плантацій району тютюництва, обстеження охопило значну площу близько 4 млн. га. Результати ґрунтового дослідження дали змогу вирішити питання впровадження культури тютюну в сівзміни селянського господарства [12].

Серед значних наукових досягнень Секції ґрунтознавства слід відмітити розпочату роботу публікації серії «Матеріалів дослідження України» – фундаментальної праці вітчизняного ґрунтознавства. Було опубліковано 7 випусків, підручник «Ґрунтознавство» Г.Г. Махова, виданий у 1925 р. для навчання студентів сільськогосподарських вузів. Це був перший галузевий підручник, написаний державною мовою, в якому ґрунтознавство розглядається не як окремий розділ курсу загального землеробства, а як самостійна дисципліна [12].

Таким чином, колективом Секції ґрунтознавства СГН були закладені теоретико-практичні та методологічні основи для подальших системних науково-дослідних робіт з агроґрунтознавства.

Після ліквідації СГНКУ 1 жовтня 1927 р. функції координуючого центру з питань агроґрунтознавства покладені на Центральну агрохімічну лабораторію НКЗС, до якої з травня 1928 р. окремим відділом була приєднана Секція ґрунтознавства. Робота Відділу ґрунтознавства ЦАХЛ здійснювалася у напрямку детального дослідження основних типів ґрунтів окремих областей (округ) України, складання ґрунтових карт і агрономічної характеристики ґрунтів 30 сільськогосподарських дослідних станцій республіки. Проведено вивчення ґрунтів посушливого району півдня України на площі 1 млн. га у зв'язку з проведенням зрошення даної території. Поряд із цими завданнями виконувалася дослідна робота з вивчення методів агрохімічного дослідження родючості ґрунту; визначення найсприятливіших для розвитку сільськогосподарських рослин співвідношень окремих поживних елементів у добривах і ґрунті, проводилася розробка методики визначення ґу-

мусу в ґрунті; паралельно велася популяризація наукових досягнень у галузі агроґрунтознавства, агрохімії шляхом видання наукових праць (продовжено видання «Матеріалів дослідження ґрунтів України», опубліковано 3 випуски) і створення на місцях музеїв ґрунтознавства і відділів ґрунтів у вже функціонуючих музеях краєзнавства [13].

Характерною ознакою функціонування сільськогосподарської дослідної справи в Україні у кінці 20-х рр. ХХ ст. була її інституалізація, як наслідок, у 1929 р. НКЗС УССР на базі Центральної агрохімічної лабораторії організовує науково-дослідний Інститут угноєнь (удобрень) і ґрунтознавства, головним завданням якого стала розробка основних питань агрономічного ґрунтознавства, пов'язаних із земельним кадастром і меліорацією. У 1931 р. відбулося об'єднання інституту з Українським інститутом ґрунтознавства, створеного на базі існуючої з 1924 р. науково-дослідної кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту НКО [13].

На підставі аналізу діяльності Секції ґрунтознавства СГНКУ та Відділу ґрунтознавства ЦАХЛ виділено два етапи проведення обстеження ґрунтів в Україні у 20-х рр. ХХ ст. за основними напрямками науково-дослідної роботи в агроґрунтознавстві:

I етап – 1919–1924 рр. – картографування ґрунтів з метою складання узагальнюючої ґрунтової карти України у 25-верстному масштабі; розробка загальної схеми ґрунтово-природничого районування України.

II етап – 1924–1929 рр. – вивчення агрономічних властивостей окремих типів ґрунтів при ґрунтовому обстеженні функціонуючої в республіці мережі 30 галузевих дослідних станцій для потреб наукового забезпечення колективного ведення сільського господарства; досліджування динамічних процесів, що проходять у ґрунтах під дією господарських факторів у межах колективних дослідів з мінеральними добривами; ґрунтове обстеження району тютюництва (500 плантацій) із складанням ґрунтово-агрохімічної карти; вивчення впливу захисних лісових смуг на водно-фізичні властивості ґрунтів та формування врожайності основних польових культур у зоні Степу; дослідження засоленних ґрунтів та піскових масивів України з метою проведення меліоративних заходів; дослідження ґрунтів посушливого району півдня України у зв'язку з проведенням зрошення даної території на площі 1000000 га.

У період, що вивчається, розробкою окремих питань з агроґрунтознавства в допомогу науково-дослідним установам займалися також

галузеві кафедри інститутів та технікумів сільськогосподарського профілю.

У Одеському сільськогосподарському інституті колективом кафедри ґрунтознавства у складі Г.І. Танфільєва, О.І. Піотровського, О.Г. Ізбаша проводились обстеження заплавів і долин річок півдня України з метою виявлення придатних для зрошення ґрунтів, вивчення солонців і солончаків з метою застосування меліоративних заходів для покращення їхніх властивостей, дослідження впливу мікрорельєфу степу на вилуговування ґрунтів [14].

Кафедра ґрунтознавства Київського сільськогосподарського інституту під керівництвом професора Ф.І. Левченка протягом 1922–1927 рр. проводила дослідження ґрунтів районів бурякосіяння лісостепової зони республіки з одночасним вивченням їхніх агрономічних властивостей з метою забезпечення високих урожаїв цукрового буряка, обстеження ґрунтів заплави річок Супій та Трубіж для проведення меліоративних робіт з осушення долин річок з наступним використанням їх для потреб сільського господарства регіону [15].

На базі дослідної роботи Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту вивчались природні поклади і ґрунти Поділля з метою покращення умов для вирощування перспективних сільськогосподарських культур краю. Ґрунтові дослідження, які проводила ґрунтознавча кафедра та секція ґрунтознавства агрономічного гуртка навчального закладу під керівництвом професора О.В. Красівського були спрямовані на вивчення мінералогічного складу ґрунту, впливу різних факторів на родючість ґрунту, дослідження гідрогеології краю з метою застосування меліоративних заходів [16].

Головними завданнями, над якими працював колектив науково-дослідної кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту на чолі з професором О.Н. Соколовським були питання підвищення родючості ґрунту, зрошення, хімізації сільськогосподарського виробництва. Проводились дослідження з вивчення характеру і варіантів ґрунтів, їх морфології, розподілу по території республіки, динаміки процесів, які відбуваються у ґрунті.

Проведені Секцією ґрунтознавства СГНКУ, Відділом ґрунтознавства ЦАХЛ, галузевими кафедрами сільськогосподарських навчальних закладів протягом 20-х рр. ХХ ст. ґрунтові дослідження відіграли провідну роль у подальшому розвитку агроґрунтознавства й були вихідними для наступних вивчень ґрунтів з метою підвищення їхньої родючості та продуктивності агробіоценозів у межах ведення зональних систем землеробства.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вергунов В.А. Історія ґрунтознавства в Україні: проблеми і методологія шляхів вирішення / В.А. Вергунов // Вісник ХДАУ. – 2006. – № 7. – С. 20–37.
2. Вергунов В.А. Українське ґрунтознавство: історія становлення та розвитку у наукових школах, інститутизації і періодизації / В.А. Вергунов // Історія української науки на межі тисячоліть. – 2006. – Вип. 24. – С. 46–79.
3. Вергунов В.А. Антологія українського агроґрунтознавства 1918–1930 років: історико-архівний аналіз / В.А. Вергунов // Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): (зб. док. і матер.). – К., 2008. – С. 5–23.
4. Професор Махов (Махів) Григорій Григорович (1886–1952): Біобібліографіч. покажч. наук. праць за 1914–1994 / [уклад. Вергунов В.А.]. – К., 2005. – 110 с. – (Серія: «Біобібліографія вчених-аграріїв». – Кн. 10).
5. Вергунов В.А. Дослідження ґрунтів Київщини та перша ґрунтова карта України у світлі творчої спадщини М.П. Флорова / В.А. Вергунов // Часопис української історії. – 2007. – Вип. 8. – С. 58–68.
6. Вергунов В.А. І.С. Жуков – директор Всеукраїнського науково-дослідного Інституту агроґрунтознавства та хімізації сільського господарства (1932–1933) / В.А. Вергунов // Історичні записки. – 2006. – Вип. 10. – С. 39–51.
7. Канівець В.І. Актуальні питання історії українського ґрунтознавства / В.І. Канівець // Агрохімія і ґрунтознавство: спец. випуск до VII з'їзду УТГА. – 2006. – Кн. 1. – С. 58–64; Мазур Г.А. Науковий доробок ґрунтознавців / Г.А. Мазур // Землеробство. – 1999. – № 73. – С. 101–111; Горін О.М. З історії зародження та розвитку наукових ідей у ґрунтознавстві / О.М. Горін, В.І. Мацегора, Р.В. Щербань // Вісник ХДАУ. – 1998. – № 2. – С. 60–69.
8. Махов Г.Г. Коротке справоздання про діяльність Сільсько-Господарського Вченого Комітету України за 1919 р. / Г.Г. Махов // Труды Сільсько-Господарського Вченого Комітету України. – 1920. – Т. 1. – С. 3–16.
9. Махов Г.Г. Досягнення з ґрунтознавства на Україні за останні 5 років (Короткий огляд робіт до 1919 року) / Г.Г. Махов // Вісник с.-г. науки. – 1927. – Т. 4. – № 1. – С. 31–32.
10. Махов Г.Г. Досягнення агрономічного ґрунтознавства УРСР за 1917–1937 рр. / Г.Г. Махов // Зернове господарство. – 1937. – № 11. – С. 76–81.
11. Пашківська О.А. Історія створення першої карти ґрунтів України / О.А. Пашківська // Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України // Матеріали Всеукр. науково-практичної конференції. – К., 2009. – С. 171–177.
12. Пашківська О.А. Секція ґрунтознавства СГНКУ (1918–1927 рр.): становлення та діяльність / О.А. Пашківська // Історичні записки: Зб. наук. праць / Голов. редактор В.П. Михайлюк. – Луганськ, 2008. – Вип. 17. – С. 167–178.
13. Пашківська О.А. Діяльність Центральної Агрохімічної лабораторії в контексті розвитку ґрунтознавства в Україні (1928–1929 р.р.) / О.А. Пашківська // Історія української науки на межі тисячоліть: Зб. наук. праць / Відп. редактор О.Я. Пилипчук. – К., 2005. – Вип. 21. – С. 173–179.
14. Пашківська О.А. Науково-освітня діяльність кафедри ґрунтознавства Одеського сільськогосподарського інституту в 20-х роках ХХ століття / О.А. Пашківська // Історія науки і біографістика. – 2008. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.nbu.gov.ua / e-journals / INB / 2008–3/08/roaosi.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2008-3/08/roaosi.pdf) – Заголовок з екрана.
15. Пашківська О.А. Діяльність кафедри ґрунтознавства Київського сільськогосподарського інституту в 20-х роках ХХ століття / О.А. Пашківська // Історія української науки на межі тисячоліть: Зб. наук. праць / Відп. ред. О.Я. Пилипчук. – К., 2010. – Вип. 45. – С. 192–197
16. Пашківська О.А. Розвиток ґрунтознавства в Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті в 20-х роках ХХ століття / О.А. Пашківська // Історія науки і біографістика. – 2010. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.nbu.gov.ua / e-journals / INB / 2010–2/10/pashkivska.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2010-2/10/pashkivska.pdf) – Заголовок з екрана.

© Оксана Пашковская
(Київ)

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ОТЕЧЕСТВЕННОГО АГРОПОЧВОВЕДЕНИЯ В 20-Х ГОДАХ ХХ СТ: ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Комплексно исследовано историко-научную картину становления и развития агропочвоведения в Украине в 20-х годах ХХ века. Рассмотрены политические, социально-экономические

условия развития отрасли в исследуемом периоде. Раскрыты особенности проведения почвенных исследований в Украине в 20-х годах прошлого века.

Ключевые слова: история почвоведения, агропочвоведение, исследование почв, сельскохозяйственная наука, научно-исследовательская работа.

© Oksana Pashkivska
(Kyiv)

BECOMING AND DEVELOPMENT OF DOMESTIC AGRO SOIL SCIENCE IN 20-TH OF XX CENTURY.: HISTORICAL ANALYSIS

The article is dedicated to complex research of becoming and development of agro soil science in Ukraine in 20-th of XX century. The political, socio-economic terms of development of industry are considered in an explored period. Conducting features are exposed soil researches in Ukraine in 20th of the last century.

Becoming history and activity of type experimental establishments and of a particular branch departments of agricultural educational establishments is reflected, basic directions are found out and analyses them research work from an agro soil science in a probed period. Certainly contribution of separate scientists to development of soil science of Ukraine.

For deepening of research a division into the periods of lead through of inspection of soils of Ukraine is developed after basic research work assignments in an agro soil science.

In Ukraine in 20th of XX of century, soviet power is conduct the row of the agrarian reforms, sent to organization of the scientific providing of conduct of agriculture that became decision for further development of agrarian science and her fundamental industry – soil science.

It is set that coordination of soil researches at the beginning of 20th Section of soil science of the Agricultural scientific committee of Ukraine engaged in of the last century. By the collective of section under the direction of professor G. Machov was worked out and published the first sketch-map of soils of Ukraine in a 25-verst scale, the analogues of that at that time did not exist in other republics of the USSR. It should be noted «Soil Science», prepared G. Machov By a stroke for the students of agricultural institutions of higher learning. This was the first textbook on soil science, written in Ukrainian language, in that soil science was examined as separate not division of course of general agriculture, but as independent discipline. The workers of Section of soil science were develop only methodology of realization of research of soils of existent network 27 the agricultural experimental stations of republic.

Studies of soils of the experimental agricultural stations of Ukraine were undertaken with the purpose of determination of properties of soils for the improvement of their fertility.

Thus, by the collective of Section of soil science of the Agricultural scientific committee methodological bases were stopped up for further system research works from an agro soil science.

It is found out that after liquidation of the Agricultural scientific committee in 1927 of function of coordinating center on questions of agro soil science were laid on the Central agrochemical laboratory, to that from May, 1928 by a separate department Section of soil science was added. By the department of soil science an inspection and mapping of soils were conducted 30 experimental agricultural stations of Ukraine in a 3-verst scale. The study of soils of droughty district of south of Ukraine is conducted on an area 1 million and in connection with realization of irrigation of this territory. The department of soil science was execute an experience work from the study of methods of agrochemical research of fertility of soil; determination of the friendliest to development agricultural plants of correlations of separate nourishing elements is in fertilizers and soil.

In an investigated period development of separate questions from an agro soil science the branch departments of institutes of agricultural profile engaged in a help to research establishments also.

In the Odesa agricultural institute by the collective of department of soil science in Tanfiliev G., Piotrovckiy O., Isbash O. conducted inspection of valleys of the rivers of south of Ukraine with the aim of exposure of suitable for irrigation soils, study of solonetz and saline lands.

A department of soil science of the Kyiv agricultural institute is under the direction of professor Levchenko F. during 1922–1927 conducted research of soils of districts of sugar beet of forest-steppe zone of republic. The inspections of soils of back-water of the rivers of Supiy and Trubishz were conducted for realization of reclamative works from drainage of valleys of the rivers with the next use them for the necessities of agriculture of region.

On the base of an experience work of the Kam'ianets'-Podil's'kyi agricultural institute researches of natural beds and soils of Podillia were executed.

By main tasks on that the collective of research department of soil science of the Kharkiv agricultural institute worked at the head with a professor Sokolovskiy O. were questions of fertility-improving of soil, irrigation, of agricultural production. Researches were conducted from the study of character and variants of soils, their morphology, distribution for territories of republic, dynamics of processes, that takes place in soil.

Key words: history is soil science, agro soil science, research of soils, agricultural science, scientific and research work.

До редакції надійшла 11.02.2015.

УДК 631.5/9:631.4 (477):33.025.26:63»1930»

© **Вадим Вальчик**
(Київ)

АГРОНОМІЧНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ҐРУНТІВ УРСР У ПЕРІОД КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (1930-ТІ РР.)

У роботі досліджуються особливості кількісного та якісного обліку сільськогосподарських земель території УРСР, їх агровиробничої характеристики у 1930-ті роки, відсутність яких негативно позначилася на сільськогосподарському плануванні та рівні врожайності сільськогосподарських культур.

Ключові слова: агрогрунтознавство, агрономічна інвентаризація, ґрунтові обстеження, історія ґрунтознавства.

Незважаючи на те, що вивченню історії ґрунтознавства в Україні вже не одне десятиліття приділяється значна увага, не досліджуваного або не вивченого в ній залишається чимало. Тому потрібно за широкої дискусії, без виключення персоніфікованих або територіальних особливостей, відтворити цілісну картину розвитку ґрунтознавства на теренах України, адже у значній кількості публікацій, здебільшого закордонних авторів, надаються факти на кшталт того, що в Україні ґрунтознавство починається із картографічних досліджень 1956 р., а закінчується оглядовою картою ґрунтів 2005 р., без згадки про внесок Богданова, Віленського, Крокоса, Махова, Набоких, Флорова і багатьох інших учених, що є історично несправедливим.

Виняткове місце в історії розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні як галузі знань та особливо організації відведено 1930-м рр. Саме в цей час галузеве дослідництво остаточно переведено в єдину планову систему ведення народного господарства країни і йому чітко було поставлено партійні й урядові завдання та обрано пріоритетні напрями в питаннях наукового забезпечення подальшого розвитку сільського господарства.

За умов колективного ведення господарства першочерговою вимогою була цілісна ґрунтова характеристика різних природно-кліматичних районів України, відсутність якої негативно позначалася на підвищенні продуктивності угідь та плануванні виробництва. Все це по-требувало повної виробничої інвентаризації

сільськогосподарської території країни, основним завданням якої було вивчити природні умови певного району для спеціалізованого сільськогосподарського виробництва, як первісних елементів взаємодії природних факторів з економікою і технікою сільського господарства. Завдяки появі в наші дні цілого пласту архівних матеріалів, що тривалий час зберігались у спецховищах, 1920–1930-ті рр. минулого століття ще довго будуть предметом дослідницьких розвідок на ниві ґрунтознавства. Серед вже оприлюднених праць з досліджуваної проблеми можна назвати публікації таких авторів як Г.С. Гринь [1], В.А. Вергунов [2], В.І. Канівець [3], В.Ф. Сайко [4], Е.Г. Дегодюк [5], Г.А. Мазур [6], Д.Г. Тихоненко [7] та ін.

Джерельною базою дослідження є комплекс різноманітних архівних та опублікованих документів: звітів галузевих науково-дослідних установ, переписка вчених та організаторів сільськогосподарської дослідної справи, листи керівних урядових і партійних органів тощо. Певне значення для висвітлення обраної теми мали збірники законів і постанов центральних установ.

Роботи з агрономічної інвентаризації та вивчення ґрунтів для організації великих господарств почали проводитись Українським науково-дослідним інститутом сільськогосподарського ґрунтознавства в різних районах УРСР, починаючи з 1930–1931 рр., як в порядку його тематичного плану, так і за завданнями різних господарських організацій. Особлива увага при цьому приділялася ґрунтам району південного степу, де